

Különfélék.

Olvasóinknak szives tudomására hozzuk, hogy folyóiratunk következő 4-ik füzete a közbejövő nyári szünet miatt a szept.—okt. számmal egyszerre fog megjelenni.

Dávid Ferencz-émlékünnep. Ez az esztendő a Dávid Ferencz halálának 350-dik évfordulója. Az Istenegység hitének ez a nagy mártirja századokon át elfeledve pihent jeltelen sírjában. A sötét idők, mint felhők a nap sugarait, elhomályosították nagy szellemének fényességét. Csaknem 300 esztendő kellett, hogy az utána következő nemzedékek fölemelkedhessenek arra a lelki magaslatra, amelyen ő járt s amelyről szórta szellemi nagyságának áldásait. Azonban az új kor felvilágosodása s a nyomában fölvirágozott kritikai szellem, széttépte a mult sötét felhőit s a kitisztult láthatáron annál szebben ragyog a Dávid Ferencz neve, amelyet ma már nem csupán az unitáriusok, hanem más vallásúak is tisztelettel és megbecsüléssel emlegetnek. Világossá lett az, hogy akit egykor megbélyegzett és mártirhalálra ítelt Erdély, fényt és dicsőséget hozott rá s az a szellem, amelyet egykor kárhoztattak, ma a tengeren túlról mind több és több érdeklődőt vonz ide, akik széthordják a nagy világba nevét és hírét.

Amint a közszellem annyira felszabadult a százados bilincsek alól, az unitárius egyház azonnal igyekezett, hogy elégtételt szolgáltasson megalapító első püspökének. Már 1868-ban a vallásszabadság kimondása emlékére rendezett háromszázados emlékünnepélyen oszladozni kezdett a felhő, mely addig borította a láthatárt. Az 1879-ben halála háromszázados évfordulója alkalmából Sz.-Keresztúron rendezett zsinati ünnepélyen már Jakab Elek „Dávid Ferencz emléke“ című nagy művének a tükrében tisztán állott az egykor megbélyegzett név. Míg 1910-ben születésének négyszázados évfordulója alkalmából, Kolozsvárt és Déván tartott zsinati ünnepélyeken angol és amerikai hitrokonainknak több mint száz tagból álló képvisellete együtt ünnepelte Erdéllyel Dávid Ferenczet s emlékét a dévai várban külsőleg is megörökítette. Az emlékoszlopot azóta hűtelen kezek összetörték. De a mártir szelleme azért még jobban világol itt és a tengeren túl.

A mostani évforduló sem tünhetik el nyomtalanul. Hiszen nekünk most van a legnagyobb szükségünk arra, hogy fölkutassuk azokat az erőforrásokat, amelyekből hitet és bizalmat meríthetünk

a jelen megpróbáltatásaiban s amelyek lelket öntenek belénk elfáradt és elfásult halandókba. Most van a legnagyobb szükségünk, hogy fölidézzük a Dávid Ferencz önzetlen, nagy szellemét, hogy kicsinyes harcainkban figyelmeztessen vallásunk és egyházunk iránt való kötelességeinkre s mutassa meg előttünk azokat az utakat, amelyeken az ő szent lelki hagyományát a hamisítatlan kereszténység javára gyümölcsöztethetjük. Az E. K. Tanács elhatározta a folyó évben a nov. 10. és következő napjain Kolozsvárt és Déván tartandó E. Főtanáccsal kapcsolatban egy megfelelő emlékünnap rendezését s bizonnyára megtalálja a méltó keretet is, amelyben a mult megtermékenyíti a jelent, hogy belőle egy szebb jövő szülessék. Ez alkalommal új emléktáblát is állítnak.

Károlyi Gáspár-emlékünnap. A magyar reformációnak ez a kimagasló alakja, aki annak idején heves harcot folytatott az ország felső részében terjedő unitarizmus ellen s különösen az Egri Lukács apostoli működését igyekezett ellensúlyozni s több zsinaton megakadályozni — aki ebből a célból eljött az 1569-ben Nagyváradon tartott hitvitára is —, Nagykárolyban 1529-ben született. Mint gönci lelkész és kassa-völgyi esperes fordította magyar nyelvre a bibliát, amely 1590-ben három nagy kötetben megjelent Vizsolyban, amiért vizsolyi bibliának nevezték. Azóta a protestánsok s köztük mi, unitáriusok is, ezt a bibliát használjuk, amelynek elavult nyelvzetén idők folytán többféle változást eszközöltek és számos kiadásban jelent meg. E nagy művével halhatatlan nevet szerzett magának. A magyar protestánsok 1890-ben lelkes ünnepet rendeztek a bibliája megjelenésének háromszázados évfordulója alkalmából, amikor Göncön egy szép szobrot emeltek neki s a Protestáns Irodalmi Társaság az egyházi, népies irodalom fejlesztése céljából „Károlyi-alap“ létesítésével örököltette meg emlékét. A magyar protestánsok e kiváló alakjának a folyó évre esik születése 400-ik évfordulója. Ezt az alkalmat arra használta fel a királyhágómelléki református egyházkerület, amelynek területén van Nagykároly, hogy a jeles bibliafordítóhoz méltó emlékünnap rendezését javasolta a kolozsvári református zsinaton, melyet a zsinat örömmel fogadott el. Tervbe vették születése helyén egy megfelelő emlék-mű létesítését; a biblia és más vallásos iratok terjesztése céljából Károlyi Gáspár-alap teremtését és egy Károlyi Gáspár Irodalmi Társaság létesítését. A zsinat bizottságot küldött ki az emlékünnap rendezésére.

A legújabb konkordátum. Rendkívüli bonyodalomra adott okot az a konkordátum, amelyet a román állam kötött a pápával, mint a katolikus egyház képviselőjével, amelynek hivatása az új volna, hogy a román állam és a katolikus egyház viszonyát az új állapotoknak megfelelően rendezze. A konkordátum eredeti hibája az, hogy a „rólam-nélkülem“ elve alapján jött létre s ezért szült a román állam területén széles körben olyan nagy fokú elégedetlenséget s állította a legbuzgóbb katolikus hívőket szembe hivata-

los fejükkel: a római pápával. A konkordátum ellen a gör. keleti egyház püspökei elvi okokból tiltakoznak. Ők államegyházuk jogainak a csorbulását látják abban, hogy külső, idegen lelki felsőbb-ség avatkozzék bele a román nép egy részének a vallási ügyeibe. Különben is — szerintük — a román nép testéről mesterséges úton szakították le annak egy részét, mely a görög katolikus egyházat alkotja. Ennek visszaszerzése a célja az orthodox egyháznak. E célnak útjában áll a konkordátum, amely törvényesíti azt, amit a keleti egyház vezetősége törvénytelennek és természetellenesnek tart. Ezért teljes erőből tiltakozik ellene.

Épen ilyen erővel tiltakoznak a hithű, magyar katolikusok, akiket erős szálak kötnek a pápához; de életösztönük parancsolja, hogy a konkordátum ellen forduljanak, amelynek rájuk nézve életbevágó következményei lehetnek. Egyik sérelmes intézkedése az, hogy eltörli a nagyváradi püspökséget, amelynek 40 plébániája van s mintegy 100.000 hívet számlál s ezáltal visszafejleszti a katolikus egyházat. A másik sérelmes intézkedése a konkordátumnak az, hogy aláírásával a szentszék is tudomásul veszi a román alkotmány-törvénynek azt az intézkedését, amely csak egyetlen katolikus püspöknek biztosít helyet a törvényhozásban akkor, amikor a régi Magyarországon az összes román püspökök tagjai voltak a főrendiháznak. A harmadik sérelmes intézkedés az, hogy a konkordátum az összes katolikus hívőket a bukaresti érsekség fennhatósága alá helyezi s annak fejét teszi a kisebbségi sorsban levő katolikusok egyetlen képviselőjévé a parlamentben. A negyedik sérelem az, hogy a pápa csak olyan püspököket nevezhet ki, akiknek politikai megbízhatóságát a román kormány előzetesen igazolja. Az ötödik sérelem az u. n. „patrimonium sanctum“ intézménye. Eszerint a latin és görög szertartású püspökségek összes javai egy közös tulajdonban egyesítettek. A közös vagyont mindkét egyház püspökeiből alakított közös bizottság kezelné, amely bizottságban a hét román püspökkel szemben csak 3 magyar püspök foglalna helyet. Végül sérelmes az is, hogy a konkordátum elismeri az Anghelescu-féle iskolai törvényeket, ami által lehetetlenné teszi az ellenük való küzdelmet. Ezek a sérelmek okolják meg azt a heves küzdelmet, amelyet nemcsak a magyar, hanem a német katolikusok is indítottak a konkordátum ellen, amelyet a román parlament nagy többsége, bár ratifikált, de azért az elégedetlen hívők a oroszul tájékoztatott pápától a jól tájékoztatott pápához kívánnak fordulni. Természetes, hogy a római katolikusoknak eme küzdelmét az egész magyar kisebbség teljes rokonszenve kíséri.

A második speieri országgyűlés. Négy századik évfordulója van annak a nevezetes országgyűlésnek, amely Bajorországban, Speierben 1529-ben tartatott. Ezen az országgyűlésen mondotta ki a kath. többség, hogy vallási kérdésekben minden további újítás tilos. Ez ellen a határozat ellen a Luther hívei ugyanazon év április 19-én adtak be egy ünnepélyes ellenmondást (protestatio), melyben

kijelentették, hogy „a hit dolgában semmi emberi tekintélynek nem hódolnak s csak az Istent tekinthetik egyedül Uruk s királyuk gyanánt, mint a kereszténység fenntartóját és oltalmazóját, mire a kereszténység és az isteni ige által is kötelezvék“. A hit és lelkiismereti szabadság érdekében benyújtott eme tiltakozásból származott a *protestáns* elnevezés. Ugyanezek az igék csendülnek meg későbbben a Dávid Ferencz által sugalmazott 1568-iki tordai országgyűlés határozatában: „A hit Isten ajándéka“.

A második speieri országgyűlés 400-ik évfordulóját ünnepelte a romániai ref. egyház a június 9-én Kolozsvárt tartott zsinata alkalmával.

Református zsinat Kolozsvárt. Románia vallási és egyházi életében történelmi, nevezetességű események játszódtak le június 9. és 10-én Kolozsvárt. Ezeken a napokon tartotta első zsinatát a romániai református egyház, mely az erdélyi és királyhágómelléki egyházkerületekből tevődött össze. A zsinat célja az volt, hogy a ref. egyháznak az ősi, évszázados autonomia alapján, a változott viszonyoknak megfelelő alkotmányt létesítsen s a két különböző tradícióval bíró egyházkerület tagjai között testvéri kapcsolatot teremtsen. A vezetők és zsinati tagok bölcsesége a hozott törvényekben és intézkedésekben bizonyára megtalálta azokat az utakat és módokat, amelyeken a kitűzött cél a legjobban megvalósítható s Istenországa sikerrel munkálható. Egyházunk képviselői is megjelentek a zsinaton s ott emelkedett szavakban fejezték ki a testvéregyház üdvözlését, melyhez mi is szívünk szerint csatlakozunk.

A biblia elterjedése. A Britt és Külföldi Bibliatársulat a folyó évben töltötte be alakulásának 125-ik évét. Száz év alatt a bibliát 378 nyelven és 186 millió példányban terjesztette el. Az utolsó 25 év alatt 613 nyelven, 200 millió példányt adott el. Magyarországon egy év alatt 87 ezer példány kelt el.

Zsakó István és felesége, Székely Teréz-alapítvány. Az Unitárius Egyház alapítványozóinak díszes névsora a fenti nevekkal gazdagodott. Ugyanis néhai Zsakó István nyug. kuriai bíró és felesége nevére gyermekei 100.000, azaz egyszázezer leus alapítványt tettek unitárius egyházi, tanügyi célra. Az alapítványozók nevében dr. Zsakó Andor volt törvényszéki bíró és dr. Mikó Lőrincné Zsakó Aranka a pénztári hivatalba a szép alapítványnak felerészét, 50.000 leu összegben be is fizették. Az alapítólevelet a második részlet alkalmával fogják beadni az E. K. Tanácshoz, melyben a jövedelem felhasználásáról lesz intézkedés téve. Az alapítványt a pénztári hivatal azonnal bejelentette az E. K. Tanácsnak és az E. K. T. folyó évi június 13-án tartott ülésében mély megilletődéssel és hálás köszönettel fogadta. Az alapítványozók és a néhaiak emléke iránti tiszteletből, felállással adott tiszteletének és hálájának kifejezést. — Istennek szent áldása legyen az alapítványon és az alapítványozókon!

Hadházy Sándor.

Lelkészi kinevezés. A főt. püspök úr Keresztesi Dénes szentgericei lelkészt a szabédi egzházközség lelkészévé nevezte ki s új állásába június 9-én személyesen iktatta be. Kísérje szerencse és Istennek áldása nagy felelősséggel járó új állásában jeles tehetségekkel megáldott lelkésztársunkat, hogy munkássága által erősödjék egyházunk s épüljön Istenországa.

A szerkesztésért felelős: Vári Albert.